

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาผลของการสอนจิตรกรรมที่มีต่อการรับรู้ทางศิลปะศึกษาของผู้สูงอายุในสถานสงเคราะห์คนชราบ้านบางแค

สมมติฐานการวิจัย

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจิตรกรรมของผู้สูงอายุที่ได้รับการสอนจิตรกรรมตามแผนการสอนจิตรกรรม สูงกว่าผู้สูงอายุที่ไม่ได้รับการสอนจิตรกรรมตามแผนการสอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

กลุ่มตัวอย่างประชากร

กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย เป็นผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นสมาชิกและสมัครใจ เข้าร่วมกิจกรรมอาชีพบำบัดของสถานสงเคราะห์คนชราบ้านบางแค ในปี พ.ศ.2538 และมีความต้องการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนจิตรกรรม จำนวน 20 คน โดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากผู้สูงอายุ จำนวน 30 คน ที่เป็นสมาชิกและสมัครใจ เข้าร่วมกิจกรรมอาชีพบำบัดของสถานสงเคราะห์คนชราบ้านบางแค ในปี พ.ศ.2538

ผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่มตัวอย่าง เป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 10 คน โดยใช้วิธีเรียงรายชื่อของผู้สูงอายุตามลำดับอายุของแต่ละคนจากมากไปหาน้อย แล้วจัดผู้สูงอายุที่มีรายชื่ออยู่ในลำดับเลขที่เป็นกลุ่มทดลอง และจัดผู้สูงอายุที่มีรายชื่ออยู่ในลำดับเลขคู่เป็นกลุ่มควบคุม ซึ่งทำให้แต่ละกลุ่มมีระดับอายุเท่า ๆ กัน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการสอนจิตรกรรม 6 แผนการสอน ๆ ละ 1 กิจกรรม รวม 6 กิจกรรม ที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุ ซึ่งแต่ละแผนการสอนประกอบด้วยขั้นตอนการเรียนการสอน 5 ขั้นตอน ดังนี้

- 1.1 ประเมินความต้องการ
- 1.2 กำหนดวัตถุประสงค์
- 1.3 กำหนดกิจกรรม
- 1.4 ปฏิบัติกิจกรรม
- 1.5 ประเมินความก้าวหน้าและผลผลิต โดยใช้แบบประเมินผลสัมฤทธิ์

2. แบบประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจิตรกรรม ประกอบด้วย

- 2.1 แบบสอบถามความรู้ในการปฏิบัติงานจิตรกรรม
- 2.2 แบบสังเกตพฤติกรรมด้านกระบวนการในการปฏิบัติงานจิตรกรรม
- 2.3 แบบสังเกตพฤติกรรมด้านลักษณะนิสัยในการปฏิบัติงานจิตรกรรม
- 2.4 แบบตรวจผลงานการปฏิบัติงานจิตรกรรม

3. แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้สังเกตการณ์ เกี่ยวกับผลของการสอนจิตรกรรมที่มีต่อการรับรู้ทางศิลปะศึกษาของผู้สูงอายุในสถานสงเคราะห์คนชราบ้านบางแค

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาและรวบรวมข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ การสอนศิลปะศึกษาจิตรกรรม และการรับรู้ทางศิลปะศึกษา จากเอกสาร วารสาร บทความ ตำรา วิทยานิพนธ์ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ

2. สังเกตการจัดกิจกรรมอาชีพบำบัดในสถานสงเคราะห์คนชราบ้านบางแค รวมทั้งขอคำแนะนำจากผู้ที่เกี่ยวข้องในสถานสงเคราะห์คนชราบ้านบางแค

3. สร้างแบบสัมภาษณ์ความต้องการในการเรียนการสอนจิตรกรรมของผู้สูงอายุ
 ในสถานสงเคราะห์คนชราบ้านบางแค

4. ประเมินความต้องการของผู้สูงอายุในสถานสงเคราะห์คนชราบ้านบางแค
 โดยใช้แบบสัมภาษณ์ความต้องการในการเรียนการสอนจิตรกรรม ทำการสัมภาษณ์อย่าง
 ไม่เป็นทางการ

5. กำหนดกลุ่มตัวอย่างประชากร และแบ่งกลุ่มตัวอย่างเป็นกลุ่มทดลองและ
 กลุ่มควบคุม กลุ่มละ 10 คน

6. กำหนดกรอบและแนวทางในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

7. สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แผนการสอน แบบประเมิน
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจิตรกรรม แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้สังเกตการณ์ และ
กำหนดเกณฑ์การประเมินความก้าวหน้าและผลผลิต

8. นำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเพื่อหาความตรง
 เชิงเนื้อหา

9. ปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ และ
 นำไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้สูงอายุในศูนย์บริการทางสังคมผู้สูงอายุคินแดง
 กรุงเทพมหานคร ซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างประชากรจริง เพื่อหาความเที่ยง

10. นำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยที่มีความเที่ยงและความตรงเชิงเนื้อหาไปใช้ใน
 การดำเนินการรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย

11. ทำการสอนจิตรกรรมให้แก่กลุ่มทดลองตามแผนการสอน โดยผู้วิจัยดำเนินการ
 การสอนด้วยตนเองตั้งแต่แผนการสอนที่ 1 ถึงแผนการสอนที่ 6

การสอนจิตรกรรมจัดขึ้นทุกวัน เว้นวันหยุดราชการ วันละ 1 ครั้ง ๆ ละ
 2 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 6 ครั้ง จำนวน 12 ชั่วโมง

12. ประเมินผลสัมฤทธิ์ของการเรียนการสอนจิตรกรรมของกลุ่มทดลอง ตามแบบ
 ประเมินผลสัมฤทธิ์ของการสอนจิตรกรรม ดังนี้

12.1 แบบสอบถามความรู้ในการปฏิบัติงานจิตรกรรม โดยผู้วิจัยเป็นผู้สอบถาม และบันทึกข้อมูลลงในแบบสอบถาม

12.2 แบบสังเกตพฤติกรรมด้านกระบวนการในการปฏิบัติงานจิตรกรรม โดยผู้วิจัยและเจ้าหน้าที่อาสาสมัครซึ่งเป็นผู้สังเกตการณ์ตลอดการสอน เป็นผู้สังเกตพฤติกรรม และบันทึกข้อมูลลงในแบบสังเกตพฤติกรรม ฯ

12.3 แบบสังเกตพฤติกรรมด้านลักษณะนิสัยในการปฏิบัติงานจิตรกรรม โดยผู้วิจัยและผู้สังเกตการณ์เป็นผู้สังเกต และบันทึกข้อมูลลงในแบบสังเกตพฤติกรรม ฯ

12.4 แบบตรวจผลงานการปฏิบัติงานจิตรกรรม โดยผู้วิจัยและผู้สังเกตการณ์เป็นผู้ตรวจ และบันทึกข้อมูลลงในแบบตรวจผลงาน

13. กำหนดให้กลุ่มควบคุมปฏิบัติจิตรกรรมตามแผนการสอนที่ 1 ถึงแผนการสอนที่ 6 โดยไม่มีการสอนจิตรกรรมตามแผนการสอนให้แก่กลุ่มควบคุม

การปฏิบัติจิตรกรรมจัดขึ้นทุกวันเว้นวันหยุดราชการ วันละ 1 ครั้ง ๆ ละ 2 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 6 ครั้ง จำนวน 12 ชั่วโมง

14. ประเมินผลสัมฤทธิ์ของการปฏิบัติจิตรกรรมของกลุ่มควบคุม โดยใช้แบบประเมินผลสัมฤทธิ์เช่นเดียวกับกลุ่มทดลอง

15. ประเมินความคิดเห็นของผู้สังเกตการณ์ ได้แก่ เจ้าหน้าที่อาสาสมัคร จำนวน 2 คน ที่มีหน้าที่สอนงานอาสาสมัครให้แก่ผู้สูงอายุในสถานสงเคราะห์คนชราบ้านบางแค และเข้าร่วมสังเกตการณ์ตลอดการสอนจิตรกรรม เกี่ยวกับผลของการสอนจิตรกรรมตามแบบสำรวจความคิดเห็นของผู้สังเกตการณ์เกี่ยวกับผลของการสอนจิตรกรรมที่มีต่อการรับรู้ทางศิลปศึกษาของผู้สูงอายุในสถานสงเคราะห์คนชราบ้านบางแค

16. เก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล โดยนำคะแนนที่ได้จากแบบประเมินผลสัมฤทธิ์และแบบสำรวจความคิดเห็น มาแจกแจงความถี่และวิเคราะห์หาค่าทางสถิติ

17. นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปของตารางประกอบความเรียง

18. สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยนำคะแนนที่ได้ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม มาแจกแจงความถี่ และทำการวิเคราะห์เพื่อหาค่าทางสถิติเป็นค่าร้อยละของคะแนน ค่ามัชฌิมเลขคณิต (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนน (S.D.) และหาค่าความแตกต่างของค่ามัชฌิมเลขคณิตของคะแนนความรู้เดิมเกี่ยวกับการปฏิบัติงานจิตรกรรม และหาค่าความแตกต่างของค่ามัชฌิมเลขคณิตของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจิตรกรรม ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมโดยการทดสอบค่า t (t-test) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSSPC+ คำนวณด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปของตารางประกอบความเรียง

สรุปผลการวิจัย

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจิตรกรรมของผู้สูงอายุที่ได้รับการสอนจิตรกรรมตามแผนการสอนอยู่ในระดับดีมากในทุก ๆ ด้าน โดย
 - 1.1 มีความรู้ในการปฏิบัติจิตรกรรมเพิ่มขึ้นอย่างมาก กล่าวคือ ก่อนการสอนจิตรกรรม มีความรู้ในการปฏิบัติงานจิตรกรรมเพียงร้อยละ 8.66 โดยมีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 0.09 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.08 หลังการสอนจิตรกรรมมีความรู้เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 93.33 โดยมีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 0.93 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.12
 - 1.2 มีพฤติกรรมด้านกระบวนการในการปฏิบัติงานจิตรกรรมอยู่ในระดับดีมาก โดยมีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.53 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.34

1.3 มีพฤติกรรมด้านลักษณะนิสัยในการปฏิบัติงานจิตรกรรม อยู่ในระดับดี มาก โดยมีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.65 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.45

1.4 มีพฤติกรรมด้านการสร้างผลงานการปฏิบัติงานจิตรกรรม อยู่ในระดับ ดีมาก โดยมีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.74 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.25

2. เมื่อทำการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจิตรกรรมจากพฤติกรรมด้าน การสร้างผลงานของทั้งสองกลุ่มแล้ว พบว่า กลุ่มทดลองซึ่งเป็นผู้สูงอายุที่ได้รับการสอน จิตรกรรมตามแผนการสอน มีคะแนนของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจิตรกรรม สูงกว่ากลุ่ม ควบคุมซึ่งเป็นผู้สูงอายุที่ไม่ได้รับการสอนจิตรกรรมตามแผนการสอนอย่างมาก กล่าวคือ กลุ่มทดลองมีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.74 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.25 ส่วน กลุ่มควบคุมมีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 1.14 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.09 และ เมื่อทำการทดสอบค่า t (t-test) แล้ว พบว่า คะแนนของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจิตรกรรม ของกลุ่มทดลอง สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผู้สังเกตการณ์ มีความเห็นเกี่ยวกับผลของการสอนจิตรกรรมที่มีต่อการรับรู้ ทางด้านศิลปะศึกษาของผู้สูงอายุในสถานสงเคราะห์คนชราบ้านบางแค ว่ามีความเหมาะสม กับผู้สูงอายุมากที่สุด โดยมีจำนวนคะแนนคิดเป็นร้อยละ 95.00 ค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 4.75 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.35 และได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมว่า ควรจัด แสดงผลงานจิตรกรรม และควรมีการอบรมเจ้าหน้าที่ให้ความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมการเรียน การสอนศิลปะศึกษาอย่างต่อเนื่องในสถานสงเคราะห์คนชราบ้านบางแค

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยเรื่อง "ผลของการสอนจิตรกรรมที่มีต่อการรับรู้ทางศิลปะศึกษาของผู้สูงอายุในสถานสงเคราะห์คนชรารบ้านบางแค" มีผลการวิจัยที่สามารถนำมาอภิปรายตามลำดับขั้นตอนการวางแผนการเรียนการสอนของ Brundage และ Mackeracher (1980) 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การประเมินความต้องการ 2) การกำหนดวัตถุประสงค์ 3) การกำหนดกิจกรรม 4) การปฏิบัติกิจกรรม 5) การประเมินความก้าวหน้าและผลผลิต ดังนี้

1. การประเมินความต้องการ

จากการพิจารณาผลของการสอนจิตรกรรมทั้ง 6 แผนการสอน ผลการวิจัยพบว่า ก่อนการสอนจิตรกรรม ผู้สูงอายุที่ได้รับการสอนจิตรกรรมตามแผนการสอน มีความรู้ในการปฏิบัติงานจิตรกรรมเพียงเล็กน้อย โดยสามารถตอบข้อคำถามได้ถูกต้องเพียงร้อยละ 8.66 มีค่ามัชฌิมเลขคณิตของคะแนนเพียง 0.09 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.08 เมื่อจำแนกเป็นรายแผนการสอน พบว่า มีแผนการสอนที่มีผู้ตอบข้อคำถามได้ถูกต้องอยู่บ้างเพียง 3 แผนการสอน คือ แผนการสอนที่ 1, 2, และ 3 โดยตอบได้ถูกต้องเพียงร้อยละ 6.67 ร้อยละ 16.67 และร้อยละ 30.00 ตามลำดับ ส่วนอีก 3 แผนการสอน คือ แผนการสอนที่ 4, 5 และ 6 ไม่มีผู้ใดตอบข้อคำถามได้ถูกต้อง หลังการสอนจิตรกรรม ผู้สูงอายุที่ได้รับการสอนจิตรกรรมตามแผนการสอน มีความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติจิตรกรรมเป็นอย่างดี โดยสามารถตอบข้อคำถามได้ถูกต้องถึงร้อยละ 93.33 มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 0.93 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.12 เมื่อจำแนกเป็นรายแผนการสอนพบว่า ผู้สูงอายุตอบข้อคำถามได้ถูกต้องทุกแผนการสอน โดยตอบได้ถูกต้องมากที่สุดร้อยละ 100.00 จำนวน 2 แผนการสอน คือ แผนการสอนที่ 1 และ 4 และตอบได้ถูกต้องน้อยที่สุดร้อยละ 85.00 จำนวน 1 แผนการสอน คือ แผนการสอนที่ 3 เมื่อเปรียบเทียบความรู้ก่อนและหลังการสอนจิตรกรรมของผู้สูงอายุที่ได้รับการสอนจิตรกรรมตามแผนการสอน พบว่า

มีความรู้เพิ่มขึ้นมากในทุกแผนการสอน โดยเพิ่มขึ้นมากที่สุดร้อยละ 100.00 จำนวน 1 แผนการสอน คือ แผนการสอนที่ 4 และเพิ่มขึ้นน้อยที่สุดร้อยละ 55.00 ในแผนการสอนที่ 3 ซึ่งมีค่าร้อยละของระดับความรู้เดิมมากกว่าแผนการสอนอื่น ๆ อยู่ก่อนแล้ว เมื่อเสร็จสิ้นการสอน ผู้สูงอายุมีความรู้ในการปฏิบัติงานจิตรกรรมเพิ่มขึ้นมาก โดยมีผลต่างของค่าร้อยละของคะแนนเท่ากับ 84.67 และมีผลต่างของค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 0.84 ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การประเมินความต้องการของผู้สูงอายุเป็นขั้นตอนที่สำคัญยิ่ง จากการที่ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมความต้องการของผู้สูงอายุไปใช้ในการวางแผนการสอนอย่างจริงจัง ภายในเวลาที่ไม่ห่างจากการประเมินความต้องการมากนัก ผู้สูงอายุให้ความสนใจที่จะรับการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติงานจิตรกรรมอย่างดียิ่ง หลังการเรียนจิตรกรรมจึงสามารถตอบข้อคำถามได้ถูกต้องเกือบทุกข้อคำถามและเกือบทุกแผนการสอน สอดคล้องกับคำกล่าวของ Brundage และ Mackeracher (1980) ที่ว่า ในการวางแผนการสอน หากเป็นไปอย่างเชื่องช้า ผู้สูงอายุอาจเปลี่ยนความต้องการของพวกเขา ก่อนที่โปรแกรมซึ่งตอบสนองความต้องการเดิมจะเป็นรูปร่างขึ้น และสอดคล้องกับ Thomdike (1928) ที่กล่าวว่า ความสนใจในการเรียนรู้มีอิทธิพลต่อผลงานของการเรียนรู้ การที่ผู้สูงอายุเรียนรู้ได้น้อยกว่าที่ควรจะเป็นนั้น ส่วนหนึ่งเป็นเพราะความบกพร่องเกี่ยวกับความสนใจ การประเมินความต้องการจึงเป็นสิ่งที่จำเป็น ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นที่จะเรียน และเข้าร่วมเรียนด้วยความสนใจ

2. การกำหนดวัตถุประสงค์

จากการพิจารณาผลของการจัดลำดับวัตถุประสงค์จากง่ายไปหายาก เป็นขั้นตอนลำดับในแต่ละแผนการสอน ผลการวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุที่ได้รับการสอนจิตรกรรมตามแผนการสอนสามารถสร้างผลงานอยู่ในเกณฑ์ดีมากร้อยละ 73.06 เกณฑ์ดีร้อยละ 26.94 โดยไม่มีผลงานอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างดี พอใช้ หรือต้องปรับปรุง มีพัฒนาการเพิ่มขึ้นในทุกแผนการสอน โดยมีค่ามัชฌิมเลขคณิตจากแผนการสอนที่ 1 ถึงแผนการสอนที่ 6 เท่ากับ

4.45, 4.50, 4.63, 4.83, 5.00, 5.00 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.45, 0.45, 0.37, 0.36, 0.00, 0.00 ตามลำดับ หากพิจารณาผลงานตรงตามวัตถุประสงค์ เป็นรายแผนการสอน จะเห็นได้ว่า มีพัฒนาการเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน แม้ว่าในแผนการสอนที่ 1 และ 2 จะมีค่าระดับคะแนนเท่ากัน เหมือนแผนการสอนที่ 5 และ 6 โดยในแผนการสอนที่ 1 และ 2 มีผลงานอยู่ในเกณฑ์ดีมากร้อยละ 50.00 และอยู่ในเกณฑ์ดีร้อยละ 50.00 ในแผนการสอนที่ 3 มีผลงานอยู่ในเกณฑ์ดีมากเท่ากับร้อยละ 55.00 และอยู่ในเกณฑ์ดีร้อยละ 45.00 ในแผนการสอนที่ 4 มีอยู่ในเกณฑ์ดีมากร้อยละ 83.33 และอยู่ในเกณฑ์ดีร้อยละ 100.00 ซึ่งแสดงให้เห็นว่า หากมีการกำหนดวัตถุประสงค์จากง่ายไปหายาก เป็นขั้นตอนตามลำดับในแผนการสอน โดยให้สัมพันธ์กับความรู้ ทักษะ ความสนใจ และความต้องการในการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ สามารถช่วยให้ผู้สูงอายุเรียนรู้ได้โดยง่าย สามารถเชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ได้ และบรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการได้ไม่ยากนัก สอดคล้องกับคำกล่าวของ คาร์คเคนวาร์ด และเมอร์เรียน (2530) ที่ว่า การเรียนรู้ที่ได้ผลสูงสุดจะเกิดขึ้นได้ บทเรียนควรเริ่มจากง่ายไปหายาก

3. การกำหนดกิจกรรม

จากการพิจารณากำหนดกิจกรรมในแผนการสอน ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดจากง่ายไปหายาก สอดคล้องกับการกำหนดวัตถุประสงค์ ผลการวิจัยพบว่า คะแนนของพฤติกรรมด้านลักษณะนิสัยในการปฏิบัติงานอยู่ในเกณฑ์ดีมากถึงร้อยละ 69.50 อยู่ในเกณฑ์ดีร้อยละ 25.50 อยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างดีร้อยละ 5.00 และไม่มีพฤติกรรมใดมีคะแนนอยู่ในเกณฑ์พอใช้หรือต้องปรับปรุง เมื่อพิจารณาจากค่าน้ำหนักของค่ามัธยิมเลขคณิตที่กำหนดไว้ พบว่าทุกพฤติกรรมอยู่ในระดับดี เมื่อมีการสอนตามแผนการสอนที่ 1 และพัฒนาไปสู่ระดับดีมากทุกพฤติกรรมตั้งแต่แผนการสอนที่ 4 เป็นต้นไป ซึ่งแสดงให้เห็นว่า กิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของผู้เรียน มีความยากง่ายเหมาะสมกับความรู้ ความสามารถของผู้เรียน มีการใช้สื่อการสอนและวัตถุประสงค์ จัดคาบเวลาเรียนให้เหมาะสมกับ

ผู้เรียน เป็นสิ่งสำคัญยิ่งในการกำหนดกิจกรรม สอดคล้องกับอำไพ ตีรณสาร (2535) ที่กล่าวว่า การจัดเตรียมเนื้อหาและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความพร้อมและความสนใจของผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญในการสอน และสอดคล้องกับสันติ คุณประเสริฐ (2538) ที่กล่าวว่า การใช้สื่อที่เหมาะสมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของแผนการสอน ย่อมก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทั้งแก่ผู้สอนและผู้เรียน

4. การปฏิบัติกิจกรรม

จากการพิจารณาการปฏิบัติกิจกรรมของผู้สูงอายุลำดับขั้นตอนในแผนการสอนทั้ง 6 แผนการสอน ผลการวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุที่ได้รับการสอนจิตรกรรมตามแผนการสอน มีพัฒนาการของพฤติกรรมด้านกระบวนการในการปฏิบัติงานโดยตลอด เมื่อพิจารณาจากค่าน้ำหนักของค่ามัชฌิมเลขคณิต พบว่า มีพฤติกรรมอยู่ในระดับดีตั้งแต่แผนการสอนที่ 1 และพัฒนาไปสู่ระดับดีมากตั้งแต่แผนการสอนที่ 3 เป็นต้นไป โดยมีคะแนนอยู่ในเกณฑ์ดีถึงดีมากร้อยละ 91.94 และไม่มีพฤติกรรมใดมีคะแนนอยู่ในเกณฑ์พอใช้หรือต้องปรับปรุง มีพัฒนาการทุกพฤติกรรมในทุกแผนการสอน เมื่อพิจารณาเป็นรายพฤติกรรมจากค่ามัชฌิมเลขคณิต พบว่า พฤติกรรมที่มีการพัฒนามากที่สุด คือ พฤติกรรมการจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ ซึ่งมีผลต่างของค่ามัชฌิมเลขคณิตของแผนการสอนที่ 6 กับแผนการสอนที่ 1 เท่ากับ 1.40 และพฤติกรรมที่มีการพัฒนาน้อยที่สุด คือ พฤติกรรมที่สามารถแก้ปัญหาในการปฏิบัติงานเมื่อได้รับคำแนะนำ ซึ่งมีผลต่างของค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 0.50 เนื่องจากพฤติกรรมดังกล่าวอยู่ในระดับดีมากตั้งแต่แผนการสอนที่ 1 อีกทั้งยังเป็นพฤติกรรมเดียวที่มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 5.00 ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การปฏิบัติจิตรกรรมตามแผนการสอน ก่อให้เกิดพัฒนาการของพฤติกรรมด้านกระบวนการในการปฏิบัติงานจิตรกรรมของกลุ่มทดลองในทุก ๆ ด้าน สอดคล้องกับ Chapman (1978) ที่กล่าวว่า การให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมโดยตรง ทดลองใช้วัสดุอุปกรณ์ด้วยตนเอง เรียนรู้กระบวนการทำงานตามขั้นตอน ย่อมทำให้เกิดความภาคภูมิใจ และสร้างความมั่นใจในการแสดงออก

ให้กับผู้เรียนได้ และงานวิจัยของ Davies (1984) ที่พบว่า ความเข้าใจในกระบวนการเป็นสิ่งสำคัญมากสำหรับผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุที่ได้รับความสำเร็จในการปฏิบัติกิจกรรมศิลปะในช่วงเวลาที่จำกัด ย่อมเกิดความสนใจที่จะปฏิบัติกิจกรรมศิลปะ

5. การประเมินความก้าวหน้าและผลผลิต

จากการประเมินผลความก้าวหน้าและผลผลิตเป็นรายบุคคล โดยประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจิตรกรรม 4 ด้าน คือ ด้านความรู้ ด้านกระบวนการ ด้านลักษณะนิสัย ในการปฏิบัติงานจิตรกรรม และด้านการสร้างผลงาน พบว่า ผู้สูงอายุที่ได้รับการสอนจิตรกรรมตามแผนการสอน มีความรู้ในการปฏิบัติงานจิตรกรรมเพิ่มขึ้นอย่างมาก มีพฤติกรรมด้านกระบวนการในการปฏิบัติงานจิตรกรรม พฤติกรรมด้านลักษณะนิสัยในการปฏิบัติงานจิตรกรรม และพฤติกรรมด้านการสร้างผลงานอยู่ในระดับดีมาก และมีพัฒนาการอยู่ตลอดเวลา ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ผลการสอนจิตรกรรมก่อให้เกิดการรับรู้ทางศิลปศึกษาแก่ผู้สูงอายุในสถานสงเคราะห์คนชราบ้านบางแคอย่างแท้จริง สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจิตรกรรมของผู้สูงอายุที่ได้รับการสอนจิตรกรรมตามแผนการสอนสูงกว่าผู้สูงอายุที่ไม่ได้รับการสอนจิตรกรรมตามแผนการสอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. ควรจัดกิจกรรมศิลปศึกษาไว้ในตารางกิจกรรมของสถานสงเคราะห์คนชรา เนื่องจากศิลปศึกษาช่วยขยายขอบเขตของการรับรู้ของผู้สูงอายุทางด้านประสาทสัมผัส ช่วยให้ผู้สูงอายุได้แสดงออกถึงความรู้สึทางอารมณ์ อันเป็นการช่วยผ่อนคลายความเครียด รวมทั้งช่วยสร้างความความพึงพอใจ ความนับถือตนเอง สร้างความสัมพันธ์ที่ดีในระหว่างกลุ่มอายุเดียวกัน และให้ความเพลิดเพลินแก่ผู้สูงอายุ

2. ควรจัดอบรมการสอนศิลปศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ ให้กับบุคลากรในสถานสงเคราะห์คนชรา เพื่อเป็นการผลิตครูให้มีความสามารถที่จะทำการสอนศิลปศึกษาให้แก่ผู้สูงอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ควรส่งเสริมให้มีการวิจัยและทดลองการสอนกิจกรรมศิลปศึกษาโดยวิธีการสอนอื่น ๆ สำหรับผู้สูงอายุต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย